

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Ohjausosaaminen yksilön ja yhteisön toimijuuden rakentajana

Sanna Vehviläinen

KT, dos. Opinto- ja uraohjauksen professori

Itä-Suomen yliopisto

**OHOSKE / Kasvatustieteen päivän
esiseminaari 24.11.2021**

Ohjausosaamisen tarve

- Ohjausosaamisen merkitys on kasvanut – ja kasvaa – jatkuvasti
- Modernisaatiokehityksen rinnalla on kulkenut ohjaustarpeen kehitys
 - Sosiologiset selitykset ohjaustoiminnan laajenemiselle yleensä (mm. Giddens 1991): **itsen toteutuksen eetos, oman elämänprojektin rakentamisen välttämättömyys**; yksilöön kohdistuvat vaatimukset tehdä itsenäisiä, itseä ilmentäviä ratkaisuja, tarkkailla ja muovata elämäänsä itsetoteutuksen projektina
- Yksilöiden elämänkysymykset kohtaavat yhteiskunnan yhä pidemmälle erikoistuvat asiantuntijajärjestelmät → moniammatillisen ja kokonaisvaltaisen ohjauksen tarve
 - Esim Ohjaamo-toiminta, ”koko koulu/oppilaitos/yliopisto ohjaa”

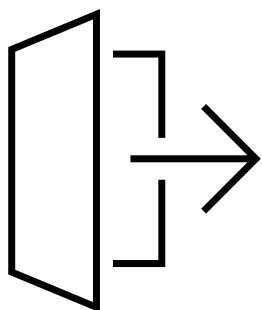
- Ohjaustaidot tulevat tärkeämmäksi ylipäänsä työelämässä
 - Jatkuvan työssä oppimisen mahdollistamiseksi
 - Monimutkaistuvien yhteistyötarpeiden kannattelemiseksi yhteiskunnan eri alueilla
 - Vaihtuvien työkokoonpanojen, projektien ja alustatalouden maailmassa myös yhteensiittymisen, luottamuksen rakentamisen, tavoitteenasettelun ja työskentelyn arvioinnin taidot koetteella
- Taustalla mm. johtamisajattelun muutos, työhyvinvointia koskeva tieto, koulutusuudistukset

Laaja-alainen ohjauksen malli

Ohjaus on institutionaalista yhteistoimintaa, jossa edistetään ohjattavalle merkityksellisiä prosesseja siten, että ohjattavan tai ohjattavien **toimijuus** vahvistuu.

Prosessit ovat oppimis-, kasvu- työ- ja elämänsuunnitteluprosesseja.

Toimijuus on yhtä aikaa **yksilöllistä ja yhteiskunnallista**: miten ohjattava muovaa omaa elämänsä ja toimintaansa, miten ohjattava on osallinen yhteisestä, ja miten sosiaaliset rakenteet vaikuttavat ohjattavaan.

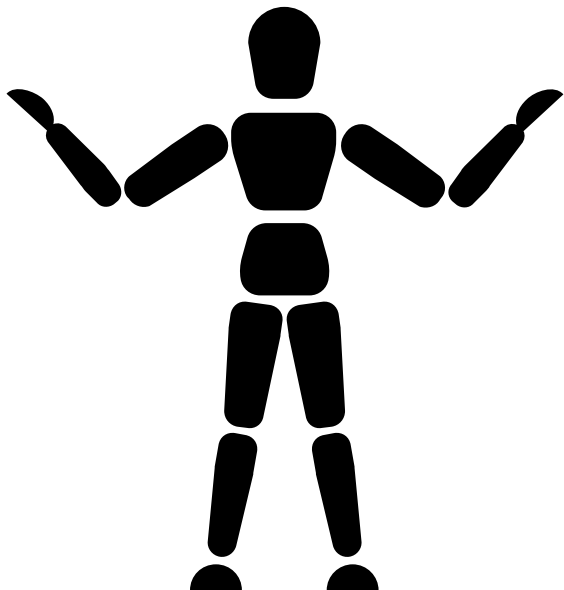

TOIMIJUUS: ohjattavan laajeneva toimintamahdollisuus jollain elämän tai yhteistoiminnan alueella

MOTIVAATIO – KIINNOSTUS – TAHTO – PYSTYVYYS

TIETÄMINEN – TAITAMINEN – ASiantuntijuus
OSALLISUUS – TEKIJJYYS – LUOVUUS

SUHTEISSA ELÄMINEN JA TOIMIMINEN
AKTIIVINEN VAIKUTTAMINEN YMPÄRISTÖÖN
TIEDOSTAMINEN JA KRITIIKKI

arvot

itsetuntemus

yhteistyö

Yhteisön toimijuuden muutos, esimerkiksi:

- Yhteistä työn kohdetta koskevat tulkinnat
- Uudet työnjaot
- Uudet kytkennät, liittymiset ja yhteistyösuhteet
- Ryhmäjäsennyksiin tai identiteettiin liittyvät muutokset
- Uudet viestinnän ja työskentelyn välineet

(Kerosuo 2014)

Allianssi – yhteistyösuhde t. -liittouma

- Psykoterapian ja ohjauksen (merkityksessä *counselling*) tutkimuksessa allianssia eli yhteistyösuhdetta asiakkaan ja ammattilaisen välillä pidetään keskeisenä työskentelyn onnistumisen ennustajana (Horvath ym. 2011; Wampold 2001)
- Erilaisissa ohjausnäkemyksissä on muutamia yhteisiä periaatteita joita kannatetaan kattavasti → sisältävät hyvin samankaltaisia elementtejä; ”asiakkaan prosessin palvelukseen asettumista”
 - Asiakkaan kunnioittava, ystävällinen ja vilpitön kohtaaminen
 - Hänen elämänsä ja merkitystensä ”todesta ottaminen”
 - Työskentelyn keinona aktiivinen kuunteleminen
 - Työskentelyn tavoitteiden rakentaminen asiakkaan kanssa
 - Neuvotteleva t. dialoginen työtapa

(esim. Rogers 1994; Leiman 2015; Patton & McMahon 2017, Vehviläinen 2014)

”Allianssi(n) – ydin on yhdessä löydetty yhteistyön meininki ja ajassa etenevä neuvottelu vastaantulevien ilmiöiden suhteen.”

Kanninen & Uusitalo-Arola 2015, 299

- Keskeiset tekijät

- 1) myönteinen turvallinen tunnesuhde,
- 2) riittävä yhteisymmärrys päämäärästä sekä
- 3) riittävä yhteisymmärrys keinoista

(Safran 2007; Cooper & McLeod 2011)

- Allianssi säätelee onnistunutta prosessia (= onnistunut allianssi ennustaa onnistunutta ohjausprosessia)
- Yksi ohjausosaamisen keskeisistä elementeistä on oppia työskentelemään erilaisissa tilanteissa tämän yhteistyösuhteen eteen. Valmius tähän voi liikuttaa meitä ”ohjaushuoneesta” pois??

Yhteinen päämäärä ja ohjaussuhde

- Allianssi ennustaa onnistunutta terapeutista tai *counselling* – prosessia
- Aidosti yhteinen päämäärä edellyttää
 - ohjattavan osallisuutta ja yhteistä neuvottelua työskentelyn kohteesta
 - tilaa ohjattavalle merkitykselliselle asialle (= kohteelle)
- → ohjausprosessin onnistumista edistää varmistuminen yhteisestä päämäärästä ja päämäärän tiivis kytkentä opiskelijalle/ohjattavalle merkitykselliseen asiaan t. kysymykseen

Yhteinen päämäärä yhteisössä

- Mahdollistaa yhteistoimintaa ja tuloksellista työtä
- Estää ristiriitoja ja häiriöitä
- Auttaa ratkomaan ongelmia
- Kytkee arvoihin ja perustehtävään
- Luo yhteistä identiteettiä ja kiinteyttä
- Luo resilienssiä vaikeuksiin

Työskentelyn keinot ohjaussuhteessa

- Ymmärrettävää kieltä
- Toteutuvat ohjattavan lähikehityksen vyöhykkeellä
- Mahdollistavat sekä autonomiaa että tukeutumista toisiin
- Sekä yksityistä reflektiota että osallisuutta yhteisestä
- Kuljettavat prosessia ohjauksen orientaatioita sujuvasti hyödyntäen

Ohjausvuorovaikutuksen ydinorientaatiot

(Vehviläinen 2014)

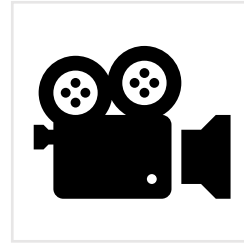

Ongelmanratkaisuorientaatio

Suuntaudutaan ongelmien paikantamiseen ja usein nopeaan ratkaisemiseen, toiminnan esteiden poistamiseen ja uuden toimintatavan tuottamiseen.

Ohjaaja neuvoo, ehdottaa toimintamalleja, antaa palautetta ja ohjeita

OHJAAJA ASIANTUNTIJANA

Tutkiva orientaatio

Suuntaudutaan asioiden ymmärtämiseen syvemmin, monipuolisemmin

ei oleteta että asia on ilmeinen, pidetään sen tutkimista arvokkaana

Ohjaaja kommentoi, summaa kuulemaansa, tulkitsee ja etsii kytkentöjä tai kokonaiskuva

OHJAAJA TULKINTAKUMPPANINA

Kannatteleva orientaatio

Suuntaudutaan siihen, että nähdään “tilanne sellaisena kuin se on”

Havaitaan mitä tapahtuu, mitä “todellisuudessa on”

Välitetään kiinnostusta, myötätuntoa ja keskittymistä

Ohjaaja auttaa keskittymään, olemaan läsnä ja vastaanottaa tunteita

OHJAAJA KOHTAAJANA

Työtavat yhteisössä

- Toteutuvat yksilöiden ja yhteisön lähikehityksen vyöhykkeellä
- Mahdollistavat erilaisuutta ja sen arvostamista
- Riittävästi ymmärrysorientoitunutta (tutkivaa) vuorovaikutusta tavoiteorientoituneen ohella ja ylipäänsä tarkoituksenmukaisia vuorovaikutuskeinoja
- Viestinnän onnistuminen
- Työprosessien sujuvuus
- Yksilön ja yhteisön intressien tasapaino

Turvallinen ilmapiiri ohjauksessa

- Luottamus
 - Intressi
 - Osaaminen
 - Kiinnostus ja myötämielisyys
- Läpinäkyvyys
- Ennakoinnit
- Kieli

Turvallinen ilmapiiri yhteisössä

- Luottamus
 - Intressi
 - Osaaminen
 - Kiinnostus ja myötämielisyys
- Läpinäkyvyys
- Ennakoinnit
- Kieli

Onko ohjaustaidoilla siirrettävyyttä?

- Huomaammeko hyödyntää työyhteisöissä niitä taitoja, joita osaamme hyödyntää ohjaussuhteessa?
- Tämä on asia jossa tarvitaan usein fasilitoivaa/koulutuksellista/ohjauksellista apua!
- Mutta voi olla pienestä oivalluksesta kiinni!

Ohjauksen ”kaksoistehtävä”

- Ohjausosaaminen rakentaa sekä ohjattavan prosessia että yhteisöä
 - Ohjaustaidot ovat dialogitaitoja, yhteistyötaitoja, tavoitteellisuustaitoja
 - Ohjaustaidot rakentavat hyvää ohjauskulttuuria
 - Hyvää ohjausta turvaa se, että ohjaajien/opettajien yhteisö toimii yhteisöllisesti ja kestäväällä tavalla
 - Ohjausosaajat voivat olla myös oman yhteisönsä fasilitoijia

Kiitos!

[This Photo](#) by Unknown Author is licensed under [CC BY-SA](#)

Lähteet

Cooper, M & McLeod, J. 2011. Pluralistic counselling and psychotherapy. London: SAGE.

Giddens, A. 1991. Modernity and Self-identity. Self and Society in the Late modern age. Polity Press.

Horvath, A. O., Del Re, A. C., Flückiger, C., & Symonds, D. (2011). Alliance in individual psychotherapy. *Psychotherapy*, 48(1), 9–16.
<https://doi.org/10.1037/a0022186>

Kanninen, K. & Uusitalo-Arola, L. 2015. Lyhytterapeuttinen työote. PS-Kustannus

Kerosuo, H. (2014). Kollektiivinen muutostoimijuus: esimerkkinä solmutyöskentely rakennusalan kehittämishankkeessa. *Aikuiskasvatus*, 34(3), 178–191.

Leiman, M. (2015) Dialoginen ohjaus. Teoksessa Päivi Annika Kauppila, Jussi Silvonen & Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim.) Toimijuus, ohjaus, elämäntulkinta. Publications of the University of Eastern Finland: Reports and Studies in Education, Humanities and Theology 11.

Patton, W. & McMahon, M. 2017. Constructivism: What does it mean for career counselling? Teoksessa McMahon M (toim.) Career counselling. Constructivist approaches. London: Routledge.

Rogers 1994 (1967) On becoming a person. A therapist's view of psychotherapy. Constable.

Safran, J.D., Muran, C., Stevens, C. & Rothman M. 2007. A relational approach to supervision: Addressing ruptures in the alliance. Teoksessa C.A. Falender & E.P. Shafranske (toim.) Casebook for clinical supervision: A competency-based approach. Washington D.C., American Psychological Association,

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Gaudeamus.

Vehviläinen, S. & Souto, A-M. (2021) How does career guidance at schools encounter migrant young people? - Interactional practices that hinder socially just guidance. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*